

Inhoud

1.	Van de redactie.....	2
2.	Jaarlijkse reis van de Heemkundekring 'de Heerlijkheid Oirschot'.....	3
3.	Monument in het groen (2).....	5
4.	Op de hei. (1).....	8
5.	Feestcultuur in Oirschot 1946-1994.....	12
6.	Bons in de goei-kamer.....	14
7.	Eigen - aardigheid	16

1. Van de redactie

De uit twee personen bestaande redactie is uiteraard niet in staat alléén dit tijdschrift van artikelen te voorzien. Wij zijn daarvoor mede-afhankelijk van de leden van heemkundekring De Heerlijkheid Oirschot. Wij stellen het dan ook op prijs als u kopij bij ons inlevert. Voor het volgende nummer graag vóór 1 september op een van beide redactieadressen. De redactie houdt zich het recht voor om, indien zij dit nodig acht, kleine aanpassingen in de tekst toe te passen.

2. Jaarlijkse reis van de Heemkundekring 'de Heerlijkheid Oirschot'

Op zaterdag, 3 juni 2000 stapten wij, een vijftigtal leden van onze Heemkundekring, om 8.30 uur bij het gemeenschapshuis 'De Enck' in de bus voor onze jaarlijkse reis. Dit jaar was de keuze gevallen op de Duitse stad Xanten.

De chauffeur nam voor de reis de prachtige Brabantse binnenwegen: via Best, Son, Lieshout, Gemert, Elsendorp naar Boxmeer waar we toch via de 'grote weg' richting Xanten gingen waar we om 10.00 uur aankwamen.

Xanten is een stad in Duitsland in de deelstaat Nordrhein-Westfalen nabij de linkeroever van de Rijn met ongeveer 19.000 inwoners met metaal- en betonindustrie. Aanzienlijk toerisme. Bekend zijn het archeologisch park en het regionaal museum. Xanten wordt in 833 vermeld als Ad Sanctos (= tot de heiligen, St. Viktor en zijn lotgenoten) en kreeg in 1228 stadsrechten.

In het centrum van de stad werden we op de bovenverdieping van 'Stadt-cafe' getraceerd op heerlijke aardbeivla met koffie.

Hierna gingen we naar het Archeologisch Park waar ons gezelschap in twee groepen werd verdeeld. Onze groep stond onder leiding van een mevrouw met een Belgisch accent, die het fijn vond weer eens een groep Nederlanders te mogen begeleiden.

De vesting (basis van twee legioenen) werd in de Bataafse opstand door Gaius Julius Civilis na een lang beleg (69-70 n. Chr.) verwoest. Hierna stichtte keizer Trajanus in 105 de stad Colonia Ulpia Trajana, bestuurscentrum van de Civitas Cugernorum.

Het legioenkamp is geheel blootgelegd; een groot deel van de Romeinse stad is herbouwd en opengesteld als archeologisch landschapspark. In het park stond een mooi standbeeld van Marcus Ulpius Trajanus, met een mooi versierd pronkharnas, Romeins keizer van 98 tot 117.

Van de bijbehorende burgerlijke nederzetting is een klein amfitheater bewaard gebleven.

Wij kregen een goede indruk over het leven van toen, met name de primitieve manier van leven, de manier van baden en het rioolsysteem.

Hierna gingen we terug naar de stad waar een 'Nederlandse invasie' plaats nam op de diverse terrasjes om de inwendige mens te versterken. Heel gezellig ondanks dat we in groepjes gingen verkassen, omdat het hier te lang ging duren en daar geen gebruik gemaakt kon worden van de 'kleine menukaart'. Misschien was het daarom zo gezellig omdat we elkaar regelmatig tegenkwamen en het even duurde eer dat ieder 'zijn stek' gevonden had.

Op tijd om 14.30 uur stond onze gids weer klaar bij de Dom, die we, ook nu weer, in twee groepen, gingen bezichtigen.

De vijfscapige St. Viktor (eind 12e tot begin 16e eeuw gerestaureerd), met crypte, heeft een grotendeels romaanse westfaçade, maar is voor het overige gotisch; de eveneens gotische kruisgang dateert uit 1543-1546. Het aan kunstschaten rijke interieur (glasramen uit de 14e, 15e en 16e eeuw; hoogaltaar uit 1529-1549; reliekschrijn uit de 12e eeuw; Maria altaar van Heinrich Douvermann) heeft tijdens de tweede wereldoorlog grote schade opgelopen; tot de bewaard gebleven sculpturen behoort een stenen madonna, in 1496 door de Kleefse beeldhouwer Dries Holthuys voor de dom vervaardigd.

Nadat onze penningmeester de gids bedankt had voor haar prettige en leerzame uitleg namen wij afscheid en zochten weer een terrasje op. Het was deze dag ook prachtig weer.

Om 16.30 uur instappen voor vertrek naar het Mercure Hotel Postiljon in Arnhem waar ons het gebruikelijke drie-gangendiner wachtte. Voor hen die willen vergelijken met voorgaande jaren: zalmzalade met stokbrood en boter; varkenssteak Cordon Bleu met ham en kaas gevuld, met snijbonen/worteltjes en rösti aardappelen en een sinaasappel gevuld met sinaasappels toe.

Ook was er voor de liefhebbers vis. Bij de tweede telling bleken er meer liefhebbers te zijn dan er porties vis voorhanden waren.

Zoals het in een goede vereniging gebruikelijk is was ook hier het probleem snel opgelost. Zonder morren kwam alles toch goed. De penningmeester kwam echter niet toe aan zijn 'vis-diner'.

Om 19.30 uur vertrokken we weer naar Oirschot. Het prachtige weer was over en een flinke regenbui was losgebarsten.

Tot Oirschot steeds regen gehad. In Oirschot was het weer nog slechter geweest. Een hevige hagelbui, er waren hagelstenen zo groot als tafeltennisballen, was boven Oirschot losgebarsten. Een van de twee grote ramen in de St. Petruskerk had veel schade geleden. Tientallen gaten had de hagel in het glas geslagen. Ook in diverse auto's waren deuken ontstaan en vele takken waren afgebroken.

Om 20.45 uur stapten wij uit de bus de stromende regen in, maar wel voldaan van een prachtige reis.

S. Smetsers

3. Monument in het groen (2)

De vorige keer hebben we gezien dat het "groen" van het Oirschotse landschap in het verleden overwegend in stand werd gehouden door en voor gebruik; en niet om het leefmilieu te verfraaien. Alleen de rijken konden een landschap inrichten ter verfraaiing of voor hun vertier, zoals de jacht. Neem bijv. - in de 18de eeuw - de familie Sweerts de Landas.

Tot haar Oirschotse bezittingen horen in die tijd o.a. de nu nog bekende Vijvers; daarbij een sterrebos en hoven (tuinen).

Een sterrebos is een bos in de vorm van een ster, waarin meestal 8 lanen of wandelpaden in het midden bij elkaar komen. Zo'n bosvorm is lange tijd in de mode geweest. Een nog bestaand sterrebos in onze omgeving is het Velderse Bos, met het (volgens eigenaar Van Boekel, unieke) verschil dat hier in het midden van de ster 9 paden of dreven bij elkaar komen, in de volksmond bekend als "De Negen Dreven".

Zo'n rijke en fraaie bezitting als die van de familie Sweerts de Landas heeft natuurlijk een grote aantrekkingskracht uitgeoefend op de minderbedeelden in Oirschot en op de kinderen uit de buurt. Maar wee, de onbevoegde die zich iets toeëigende uit dat bezit! De straffen waarmee publiekelijk gedreigd werd, waren niet mis. Hieronder enkele voorbeelden, gehaald uit de resolutieboeken.

In 1756 worden er van hogerhand strenge maatregelen afgekondigd tegen houtdieverijen in Oirschot. Dit o.a. en vooral omdat er hout gestolen is uit de hof van de Heer van Oirschot - die hij enige jaren geleden gekocht heeft van "de quesel Margo de Roy" (dat staat er echt) - ondanks het feit dat zijn hof goed afgezet was met heggen. Bovendien was er 3 dagen daarvoor ook al een essenboom weggehaald en 4 weken geleden warempel een paal, die diende ter ondersteuning van een prieeltje. Voor de aanbrengrer van de dieven wordt een hoge beloning van f 50,- in het vooruitzicht gesteld. Of de daders ooit gevonden zijn, weet ik niet, maar het moet wel zeer aantrekkelijk zijn geweest om iemand aan te geven.

Twee jaren later komt er een publicatie dat "niemand geene vogeltjes in de Vijvers sullen moogen uythalen of stoore". Bij overtreding wordt de normale boete van f 3,- gevorderd of anders 3 dagen "te water en te brood".

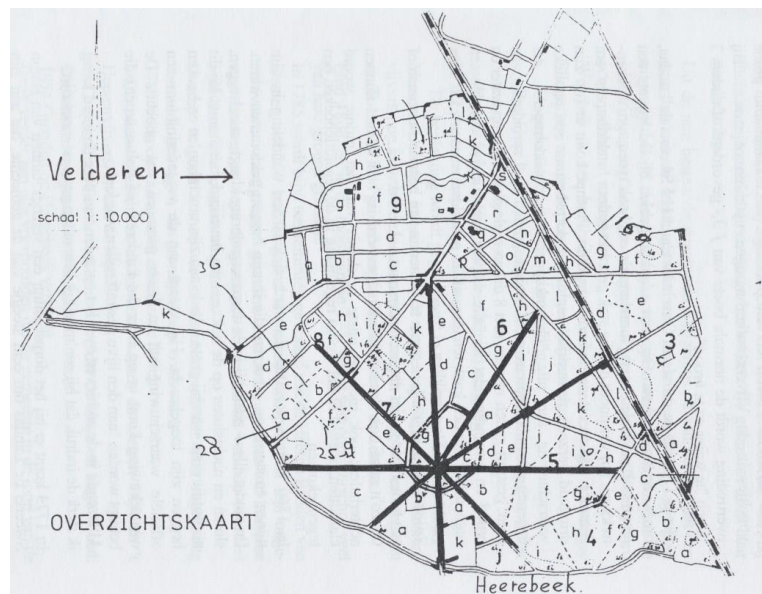
Het is 1759 als de drost van Oirschot - Carel H.J Sweerts de Landas, broer van de Heer van Oirschot - op zijn gebied bij De Vijvers een lange stok gevonden heeft "formeerende een haak" (een zgn. stekken-trekker). Hij vermoedt dat die stok gebruikt is door "stekkerapers" om daarmee takken uit de bomen te trekken. Prompt

komt er (op zijn dringend verzoek natuurlijk) vanuit het dorpsbestuur een publieke waarschuwing aan alle "clamotkappers" en "stekkerapers", dat degenen die in 's Heerenvijvers betrappt worden op 't sprokkelen van hout, gestraft zullen worden met 8 dagen in de diefkelder op water en brood en bovendien dat zij "alle daghen een uur met den blooten rugh, alhier aan den kaak ten toon sullen gebonden worden". Dit alles om anderen af te schrikken.

Zoiets verwacht je alleen tegen te komen in een historische roman of een film, maar je ziet dat het in Oirschot ook voorkwam.

Of zo'n straf ook daadwerkelijk uitgevoerd is, heb ik niet kunnen achterhalen; ook niet de juiste betekenis van het mooie woord clamotten, hoewel ik dat woord regelmatig in de resolutieboeken ben tegengekomen.

In 1760 betrappt dezelfde drossard, tijdens een wandeling in zijn tuinen en sterrebos, kinderen, die in zijn heggen geklommen waren. En omdat alles - zoals hij in de dorpsvergadering klaagt - met heggen, sloten en nachtsloten op de hekken was beveiligd, beschouwt hij dit als hofdieverij, waarbij grote

schade aan zijn vruchtbomen en beuken heggen zijn toegebracht. Hij vraagt aan de vergadering om een officiële waarschuwing uit te laten gaan en dat gebeurt. De waarschuwing komt er op neer dat kinderen (of volwassenen) die betrapt worden "aan den lijve gestraft sullen worden".

Al lezende in de archieven over het optreden van deze drossard kreeg ik sterk de indruk dat hij een moeilijk heerschap geweest moet zijn.

In 1773 komt er bij het dorpsbestuur een verzoek binnen van Baron Sweerts de Landas om een steegje van de gemeente, dat aan zijn gebied grenst, te mogen verleggen, zodat hij een pasgekochte akker (de Laukensakker) bij zijn sterrebos kan trekken. Zodoende kan hij dan van zijn sterrebos een slingerbos maken. De gemeente geeft haar goedkeuring.

Uit de nog bestaande straatnaam Slingerbos en aan het feit dat een sterrebos uit de mode geraakt was, maak ik op dat hij zijn plan uitgevoerd heeft. Maar, ondanks veel spuurwerk, ben ik nergens de beschrijving van een zgn. slingerbos tegengekomen; zelfs het woord is onvindbaar in naslagwerken.

Wel heb ik een beschrijving gevonden van een zgn. Groningse Slingertun, met in het kort de volgende kenmerken.

- De paden lopen in een rondwandeling.
- De vijver is in een bijzondere kromme vorm aangelegd, zodat er
  - een schiereilandje ontstaat.
- Ergens in het gebied wordt een heuvel aangelegd.
- Er staat een theehuisje of -koepel.
- De beplanting wordt gegroepeerd in vakken van dezelfde kleur. Misschien vinden kenners van de omgeving Slingerbos/'s Heerenvijvers nog iets van deze kenmerken terug in dat gebied en reageren ze. Tot zover het "groen" van de familie Sweerts de Landas.

Eind 18de, en in de loop van de 19de eeuw verkoopt Oirschot veel van haar groene gronden.

In 1785 wordt bijv. toestemming gevraagd aan de Heeren Raaden van Staaten om 200 bunder grond te mogen verkopen. Dat zijn ongecultiveerde, dus "groene" gronden, waar de ingezetenen wel interesse voor hebben en voor de gemeente zouden ze bij verkoop voordeel opleveren. Die toestemming komt.

Daarop volgend komen we in de archieven dan ook regelmatig vermeldingen tegen van grondverkoop, zoals o.a.

1789 Verkoop van nieuwe erven in de Notel.

1802 Nieuwe erven in de verkoop tussen de Oersen Dijk en 's Heerenvijvers, en aan de kapel.

1847 Quinkerse Broek verkocht en verder de Hoge en Lage Vloed.

Die laatsten om schulden af te kunnen lossen. 1854 Gronden op Heerebeek verkocht

Denk verder aan alle voorhoofden die de gemeente in de loop van de 19de eeuw verkoopt.

Verkoop van al die gronden wil nog niet zeggen dat de nieuwe eigenaars op grote schaal aan het ontginnen slaan en er meteen veel bos en hei verdwijnt.

Wel worden - omdat veel "groen" in particuliere handen komt - de bemoeienissen van de gemeente minder en zijn er voortaan minder aantekeningen in de archieven te vinden.

Wat op den duur rest, zijn vermeldingen over het planten, verkopen of kappen van bomen langs de openbare wegen en op andere openbare terreinen. Eén zo'n verkoop wil ik u niet onthouden.

Als de gemeente in 1810 besluit de eikenbomen aan weerszijden van 't voetpad ("van de Vrijheid lopende tot aan Den Duivendries") lopende langs de erve van Beysterveld, tesamen 152 stuks, publiek te verkopen, vraagt "de Vrouwe van Oirschot" of zij ze mag kopen om ze zo lang te laten staan als zij wil. De bomen worden geschat op f.460 en inderdaad verkocht aan de bewoners van Beysterveld. Nog steeds staan er veel eikenbomen op de Montfortlaan, nu ongeveer 250.

We maken een sprong naar 1896. Dan wil de Provincie al haar wegen beplanten met bomen. Op het verzoek van Oirschot om het pootrecht op de provinciale wegen in Oirschot over te mogen nemen komt een positief antwoord onder voorwaarde dat er geen populieren geplant zullen worden, maar eiken of iepen. De keus valt op eiken en zodoende krijgt de Spoordonkseweg vanaf de Jongensschool tot aan de Oisterwijkse Dijk, en de Bestseweg vanaf het huis van Peter Vogels tot aan Best, zijn eiken. Dit, zoals raadslid Somers het uitdrukt, ter verfraaiing en uit veiligheid. Waar is de tijd gebleven dat bomen langs de weg nog als veilig beschouwd werden?

De Oude Grintweg was na de aanleg (1851) al beplant met eiken op Oirschots gebied en met beuken op Boxtelse grond.

In 1897 doet de gemeente haar voorpootrecht over aan de aangelande eigenaren met die verstande dat die aangelanden de bomen moeten onderhouden en er de eerste 40 jaar zonder toestemming van de gemeente geen eiken geroid mogen worden. Pas na die termijn mogen de eiken gekapt worden en populieren geplant. Van dat laatste recht zullen de meeste particulieren uit economische motieven druk gebruikt gemaakt hebben, omdat een "kannidas" harder groeit.

In mijn herinnering was in mijn jeugd zowat iedere gemeenteweg en iedere wei omzoomd met "kannidassen". Gelukkig komt er tegenwoordig - ook in het buitengebied - steeds meer variatie in het bomenbestand en hoeft het groene van ons monument niet perse economisch te zijn. Het mag ook mooi zijn.

Cl. v.Esch-v.Hout

inf. Resolutieboeken
(nog) Streekarchief Oirschot.

4. Op de hei. (1)

Op zondag 28 juni 1998 heb ik voorgelezen 'uit eigen werk' op een bijeenkomst van mijn familie ter gelegenheid van de overkomst uit Canada van mijn broer Wim en zijn Riet. Ik wil het de lezers van "Van den Herd" niet onthouden.

Van wie zedde Ge er enne?

Met daarop antwoord te geven dacht ik het best te kunnen beginnen, nu men mij gevraagd heeft 'iets uit de familie en iets Orskots' te vertellen.

Ik vang aan met de grootvader van Dorus van de Loo (van Dam). Ik begin dus met Adriaan van de Loo, die de naam Van Dam nog niet voerde. Nee, die noemde men 'Joan van de Vloed'. Hij was geboren in St.Oedenrode (1807) en woonde op de tweede boerderij over de stroom in Spoordonk. De boerderij stond dus tegenover de vloed, zo noemde men dat gebied. Dat waren de uiterwaarden van de Beerze, welke toendertijd dikwijls overstroomd waren tot over de grintweg naar Moergestel toe. 't Moet dus maar eens afgelopen zijn met dat 'Van Dam', het moet worden 'Van de Vloed'!

Adriaan had o.a. twee zonen, nl. Cornelis en Wilhelmus. Wilhelmus is de tak die betrekking had op 'de klein Heibloem', een café in Spoordonk. Cornelis was de vader van Dorus van de Loo, die getrouwd was met Carolientje Bakx. Cornelis van de Loo, die gehuwd was met Mieke van Haaren, reed de bierkar bij brouwerij de Zwaan van Toon Somers, hier op de Markt. Als Cornelis erop aangesproken werd dat het slecht was zoveel bier te drinken, dan zei hij steevast: "beter 10 jaar een goei leven dan 30 jaar een kwaai, net als de boeren". Het houden van een goed glas bier zit er toch ingeboren.

Waar woonden Cornelis en Mieke? In de Kanaalstraat heb ik altijd horen zeggen. Kees Beschuit (van Haaren) schijnt er later een bakkerij gehad te hebben, waarschijnlijk het huidige nummer 6. Toen Dorus van de Loo trouwde met de dochter van de bovenmeester van Spoordonk (da had veul ingehad) gingen zij wonen op de hei in het huis dat nu Slingerbos 3 is. (Naderhand heeft Willeke de Kuyper het van ons gekocht, toen wij het huis Molenstraat 39 [Wijk A 453] bouwden). Het huis op de hei hebben ze zelf laten bouwen, maar Mester Bakx blijkt er wel de hand in gehad te hebben. Die ging zelf wonen op de hoek daar bij het kanaal. Daar woonde later De Sas (Frans Van Iersel) en Kee Fabrie.

In die streek (excuseer familie Smulders) speelde ons jonge leven zich af. Wie woonde er zoal op de Hei?

Natuurlijk Jan Kemps, die men de burgemeester van de Hei noemde. (Burgemeester Steger kwam zijn 'collega' van de Hei altijd op Jan zijn verjaardag feliciteren). Jan brouwde zelf zijn bier, dat wel eens mislukte, maar af en toe ook drinkbaar was. Jan was familie van ons, wel halfwerk zoals men dat noemt, omdat Joan van de Vloed, nadat zijn vrouw Maria van Kollenburg stierf, hertrouwde met Petronella van Ham. Jan Kemps is erg vroeg weduwnaar geworden en nooit meer hertrouwd. Janske Kemps, die nu in het verzorgingshuis St.Joris verblijft, was enig kind. Jan Kemps was een plezierige mens vol met grappen en grollen. Daar moest altijd gebuurt worden met een goei tas koffie erbij. Ook liet hij altijd trots zijn geboer zien. Hij had van alles wat: koeien, varkens, hennen, konijnen, een paard enz. Opzij van het huis groeide een druivenstok (een boom) tegen de muur en tegenover de boerderij was een hof vol met allerhande gewassen en fruit. Hij zou in het seizoen niet nagelaten hebben eens flink te schudden met bijv. een pruimenboom. En dan maar rapen, daarin had hij veel plezier. Hij had altijd iets apart: sterappel, bellefleur, zijhempkes, mispels, bruidsbloesem, kronen in priaal (Keizerskroon) en als peren had hij z.g. langertjes. Dat waren 3 soorten op één boom (geoculeerd of gegrifiet, zoals men toen zei). In de heg groeide een soort hop, genaamd rozenkranskrallen. Onze Wim heeft er nog eens met onze pa een varkenshok en een kippenkooi getimmerd. Dat ging allemaal met een timmermansoog, want alles was er scheef. Iets bijzonders was ook de plee achter op een hoekske van een bijgebouwtje: een kist met rond gat en als de w.c. onderhand vol zat, dan spette het tegen de billen. Een bakhuis stond er ook. Feitelijk stond dat op de grond van de burens, maar dat deerde niet.

Jan was bevriend met veel mensen, bijv. met Hein Nuyens, de grote paardenman, die woonde in de Molenstraat waar nu burgemeester Speetjens woont. Jan had een knecht, Kees Smeets, een zogenaamde meid, Anna Fonken, die het huishouden deed en veel meer natuurlijk. Er was altijd wel wat te doen rondom het huis en de vele aparte getimmerten. Voor en achter het langgerekte boerderijgedeelte was een put met putmik om b.v. de 'romme' in te hangen in de zomer. Het was allemaal een heel eind versleten, maar Jan leefde er als een vorst van de Hei, het gebied wat nu Moorland heet. De Rijksweg was er toen nog niet, wel in de pen. Jan kwam dikwijls het dorp in over

de hoge brug bij Termeer en dan de dijk af Bij zijn neef Toon Megens (café) legde hij graag aan met zijn makkers en het gebeurde nog wel eens, dat hij leunend op zijn fiets te voet de Hei moest opsukkelen. Ik dacht dat onze Wim hem ooit nog eens uit de heg vandaan geplukt had. Bij ons thuis kwam hij veelal 's maandagsmorgens. Dan was het wasdag en onze pa moest dan in de bijbouw de was 'duwen' terwijl ons moeder bezig was met de voorbereidselen. Dat 'duwen' hield in dat men een groot handvat op en neer stiet, dat via een aansluiting boven op de ronde houten waskuip zat. Daardoor kwam het wasgoed in beweging. Dat duurde erg lang en er werden tussendoor volop dorpse zaken besproken. (Niet vergeten dat onze pa een paar maal gemeenteraadslid is geweest en een keer - dat weet ik nog goed- er precies langsviet'. Toen werd het Jan Pol, de krantenman). De was werd aan het kanaal gespoeld en te bleken gelegd na met blauwsel behandeld te zijn. Dat gebeurde ook aan de overkant en dan werden er over het kanaal heen de nieuwtjes uitgewisseld tussen het vrouwvolk. Er kwamen toen 'teugulders' over het jaagpad langs het kanaal, die boten voorttrokken.

Achter Jan Kemps woonden Bert van Straten en Dien van de Pol. Arme mensen, maar goei volk, altijd klaarstaan om te helpen en de annoei te delen. Tegenover Jan Kemps woonde Janus van Straten met zijn Marie, die later zijn verhuisd naar het Koolmond. Toen kwam Harry Bevers daar wonen. Er woonde nog een broer van de Van Straten's: Driek en zijn Mina van de Pol. Mina was een zus van Dien. Driek woonde meer op de Oerschoren op aan.

Dan woonde er Mijn Roozen met haar Janus en Marte Roozen, een vrijgezelle broer. Janus zat op een zondagmorgen dood in zijn stoel en Marte hebben ze, nadat hij gestorven was, op de leer naar het lijkenhuis bij het Gasthuis gebracht. Frans van Gmechten en zijn vrouw Ant Roozen huisden verderop achter Bert van Straten. Er was een oudere vrijgezel in de kost: Dorres Umke. Ook woonde er Willem van Genechten met zijn Cor. Willem was behalve meubelmaker ook iets van de vakbond. Hij is in de gemeenteraad gekomen en zelfs wethouder geweest. Dat was voor iemand van de Hei wel iets bijzonders.

Ik mag het niet te eentonig maken, maar ik moet toch meer namen noemen. Dan kom je vanzelf op Jèntje van Esch. Die huisde met zijn Marie bij de Sas d'n hoek om als je naar Joan Berben ging. Jèntje, die een groot gezin had, ventte bromolie uit en was ook mèrtmeester en afroeper op de pui van het gemeentehuis na de laatste mis. Tevens was hij 'afklepper', met een grote gong en klepel wandelend door het dorp. Zijn hof had hij er altijd netjes bijliggen en al vroeg in het voorjaar in het zaad. Zijn tuin kwam achter tot aan het protestantse kerkhof. In de winterdag, als het kanaal dichtlag, was hij een van de eersten die zich op het ijs waagde. Jèntje was klein van stuk, maar een grootmeester op de ijzers. Hij maakte sierlijke krullen, 'beentje over' heette dat en hij kon zijn naam in het ijs schaatsen. Jèntje en Marie zijn 50 jaar getrouwd geweest en toen heeft de Hei een groot feest op poten gezet.

Ik moet trouwens iets corrigeren als je denkt dat toen onder de Hei alleen verstaan werd het gebied ten zuiden van het kanaal. Nee, het kanaal is naderhand gekomen. De Hei omvatte ook de Molenstraat en gedeelten van de Markt en de Rijkessluisstraat. En boven het kanaal woonden toevallig veel mensen die iets wisten te organiseren: burgemeester Jansen, veearts Roelvink, Hein Nuyens (al genoemd), Job de Groot (jood en slager), Janus van Beurs, bakker Sjef Smits, Charles Marijnesen en vadertje Beks. Maar ook van onder het kanaal kwamen initiatieven. Ik heb nog mee 'maastjes' gezet met veelkleurige papieren roosjes erin, vanaf het woonhuis tot over de Hoog Brug tot op 'het hard' in de Molenstraat. Er werd o.m. de mirleton-fanfare "'t Heidevinkje" opgericht, die jaren bestaan heeft. De Sas was tambourmaître met een mooi uniform aan en de kolbak op, die geleend was van opper Van Sprang, die achter het Boterkerkje woonde. Ook was Arti et Amicitiae erbij met voorop veldwachter Van Laarhoven, bijgenaamd 'de Pierrot'.

Langs ons stond het huisje van Joant Willems, dia al vroeg weduwe was. Dorke Pol woonde tegenover ons in een oude boerderij, die eigendom was van houtbreker Charles van Haaren. Niet vergeten de Tuu'en (Smeets) en Kiske Legius, die een klein winkeltje had. Ik dacht dat Kiske ook de haren knipte van de mensen op de Hei, voor zover ze dat al niet zelf deden. Piet Smeets was trouwens bij Joant Willems in de kost.

Dan hadden we op De Hei Kees Hermans op het Zwanenburg. 'De zwanenridder' noemde men hem, omdat hij de 'huuskes' in het dorp ging leeghalen om zijn schrale grond te bemesten. Ik heb al beschreven bij Jan Kemps hoe zo'n geval eruit zag, maar vergat te melden, dat aan de achterkant losse planken zaten, zodat men met de gietklomp de smurrie eruit kon scheppen. Er was nergens riolering, dus ook in het dorp haalde Kees de poepdozen leeg.

Nu zal ik nog iets vertellen dat ge niet zult geloven, maar ik heb het voor vaste waarheid gehoord. Ik heb al gezegd dat er veel armoede was en elke gelegenheid werd te baat genomen er iets bij te verdienen (zo timmerde onze vader kasten en ...doodskisten tussendoor; dat laatste ooit op voorraad). Maar ik ga terug naar de durpse poepdozen. Ongelogen waar: Hermans kwam en ging achter het huis waar meestal het huuske (met een deur met een hartje erin) gelegen was, eens kijken hoe vol het zat. Hij nam een plank eraf en stak zijn langste vinger in de rotzooi. Dat hoorde erbij. Hij was er ook niet vies van om het nat van zijn vinger even in de mond te nemen en dan oordeelde Hermans wat het hem waard was. Hij zei dan tegen de bewoner die meegekuierd was: "Ik zal twee kwartjes bijgeven", of als het slappe zooi was : "Ik moet er een kwartje bijhebben". In dat laatste geval was er met een emmer veel water doorgespoeld, waardoor de kwaliteit zakte.

Gust en Fons van Cuyck in de Nieuwstraat haalden ook huuskes leeg. Met de erdkar met een ton erop, waarmee daarna brood werd vervoerd. Zij bakten nl. ook.

Meer naar achter op de Hei, waar vroeger een windmolen gestaan heeft, woonde Nel de Mats met haar Kees. Van Rijen was de eigenlijke naam en keizer Kees van Rijen van gilde St.Sebastiaan is er een kleinzoon van. Bij Nelleke was men altijd welkom en ik kreeg er als jong mènneke beschuit met suiker. Bij Nelle kon men wit zand kopen om de stenen vloer tegen de zondag op te sieren. Mooie krullen van zilverzand maakte men dan op de vloer rond stoelen en tafel. Dat zand werd gehaald uit de grond tegen 's-Heerenvijvers aan. Het heette daar Hemelrijken. Uit Best werd bij Kees en Nel de Mats altijd dat schoon zand gehaald door Driekske Timmer, die aan het spoor woonde. Bij 's-Heerenvijvers boerde Jan de Mats, de oudste zoon. 's-Heerenvijvers zelf was van mijnheer Loupart, die met een dochter van Philips was getrouwd. Op de Wijers had men de 'eilèndjes', waarop een landhuis getimmerd werd door timmerman Janus van Kollenburg, waaraan onze Wim toen meewerkte. Ik weet dat in dat verblijf een spreuk aan de muur bevestigd was waarop stond:

Ik zoek in de lucht,

Ik zoek in de aarde,

Ik zoek in het vuur,

Ik zoek in het water

Ach gij narren alle vier

Wat gij zoekt is immers hier.

Langs de zandweg via de Theetuin vanaf Jaon Berben naar 'sHeerenvijvers had men d'n Tilleur. Juist achter een bos met zwaar geboomte stond een krakkemikkig huisje waarin een soort kluzenaar woonde, schuw en wereldvreemd. Het was Willem van Gestel, de 'fietser' genoemd. Hij is door bakker Sjef de Mol (van Haaren) dood gevonden. Hij lag al weken in de bedstee. Er werd verteld dat het lijk met een riek in de kist gedaan werd. Het zal er niet fris geroken hebben!

Meer richting dorp was de bezemfabriek van de familie Smeets. Letterlijk 'heibessems' werden er gemaakt, die veel bij de gemeenten gebruikt werden. Dan was er Jan Brandenburg, die met een woonboot lag in de zwaai kom, richting Best. Tegenover het bessemfabriekje woonde Trien Broek. Ze had een stil kroegske "De Kikvorsch". Harry Tui ('de mottige') was er in de kost. Daar kwamen wat zonderlinge, buitenissige figuren! Trien Broek heette eigenlijk Kerkhof en was een zuster van Jan Broek, die café Havenzicht ("inlichtingen voor sleepdienst") in de Koestraat voerde. Bij Trien Broek werd gedronken als een echel. In 1944 is in de oorlog het gedoentje in brand geschoten.

Tussen Jan Kemps en Jaon Berben woonden Jan Olie (Smetsers), Bertje Schreurs die uit Limburg kwam, en Doeske en Bet Vervoort, bijgenaamd "de Schoen". Een dochter van De Schoen was conductrice op de Vitesse-autobussen en men noemde haar 'de prinses'. Zij moet bloedmooi geweest zijn, maar dat zag ik toen nog niet. De oude Vervoort was een oud-koloniaal, iemand die vrijwillig soldaat geweest was in Nederlands Oost-Indië. Hij is verongelukt op de Bestseweg bij de inhuulding van het wegruis aldaar.

Dan was er Kop Maus met de Rooi Kee, die schuin tegenover ons woonden. Ze hadden een winkeltje met koloniale waren, zoals men toen zei. Kop reed met een gespan met zijn winkelwaar ook naar Wintersel. Iedereen moest immers van alles doen om de kost te verdienen. Iedereen had ook een grote tuin met aardappelen en groenten (met mesthoop) en hield enkele varkens, voor eigen gebruik en voor de verkoop.

Zoals gezegd woonden Janus van Straten en Marie van Rixtel op de (lege) Koolmond. Daar achter stond een klein huisje, waar Van de Wal(lekes) woonden. Poeleke werden zij genoemd. Het stond er altijd onder water en was erg moerassig. Waarvan die leefden weet ik niet. Later is een zoon beeldhouwer geworden.

Iets verderop woonden Willeke en Hanne Hop, kinderloos, en daartegenover Drieka Berben. Bij Drika lieten we altijd ham, spek en worst van ons varken 'reuken'. Dat werd door ons pa met de 'kreuge' vervoerd. Verder was er de boerderij van Wouters (de loter-boef geheten omdat hij zijn boerderij per loterij verkocht), waar naderhand Koop Rommel (Van Hout) woonde aan de Eindhovensedijk. Hiertegenover voetbalde S.O.A. op een grote wei. Opzij in het huis van Wouters (nog later Willem van Gerwen) woonde de weduwe Niemark. Ons Maaijke heeft er ook gewoond. Een zoon, Wim Niemark de elctricien, was bevriend met onze Wim.

Richting Hazenbos (bos en hei) woonden Bet en Sjef Broek. Deze mensen heetten inderdaad Van den Broek. (In de Nieuwstraat, van alwaar boer Frans v.d.Schoot in juni 1949 naar Canada emigreerde, woonde Cie Onderbroek. Dat was meer gewaagd als Broek. Het bewuste kledingstuk zal een 'open rijtuig' geweest zijn. [Wie niet weet wat dat is, komt maar eens bij mij horen]).

Sjef Broek had een bok, waarvan heel de Hei (tegen betaling) profiteerde. Ook reed hij in de zomerdag met een ij scowagentje rond. Ik denk dat Sjef de eerste ijscoventer van Oirschot is geweest. Op zijn wagentje stond: "Mag onderzocht worden". Hoe hij de ijsco klaarmaakte —bij de bok- weet ik niet, wel weet ik dat hij de 'romme' haalde bij Jan Kemps. Het was dus echt roomijs. Toen Bet stierf is Sjef hertrouwd met weduwvrouw Van Bommel. Kinderen hiervan wonen nog in Oirschot.

Tegenover Sjef Broek stond een rij armenhuisjes. Daarin woonden volgens een bekend rijmpje "De Mats en de Betats, de Fool en de Koek en d'n Berben op de hoek". Iets verderop woonde Jëntje van Rooij, die getrouwd was met Oda van Brandenburg. Zij hielden hennen, net als Antoon Donders aan de Eindhovensedijk, die in Detroit had gewerkt. In de buurt van Donders lag in de hei een sintelfietsbaantje, netjes in het rond en schuin aflopend. Daar werd hard gefietst.

Ik herinner me Frans van Genechten, de vader van Willem, die de grote drijfveer achter die sport was. Als je het baantje weet te liggen kun je nog de omtrek en het hoogteverschil in de hei zien. Lang nadien is het beetje verwaarloosd nadat er een betonnen baan (veel steiler) aangelegd werd door Graad Schepens en Harry d'n Tunt achter café Keeke van Groesen (later van Lijssel) langs de hof van Jan Hobbelen. Van Groesen hield café aan wat nu het dubbele pand nr. 1 c en 2 is. Op de betonnen baan werden regelmatig wedstrijden gereden. Geraad Maus, zoon van Kop Maus, en de pas overleden Cees Verhouden waren favorieten. Eenmaal is er gereden achter motoren. Dat was een grote gebeurtenis, waar heel de Hei weken over sprak.

Aan het Eindhovens fietspad woonde verder Piet Hems. Zijn vrouw heette ook Piet Hems. Hij was familie van ons en wat hij ook was? Gemeenteraadslid! Helmske Kemps hield herberg (en boerde) waar nu Simon van Loon woont. Gilde St.Sebastiaan heeft er ooit een schutsboom gehad. Later woonde er Driekske Ketelaars.

Over 'de guld' gesproken: op een gegeven moment stonden er van drie gilden schutsbomen op de Hei. Die van St.Barbara en St.Sebastiaan vlak bij elkaar in het bos tegenover het huidige Bosbad 'de Kemmer', en die van O.L.Vrouwe Broederschap stond zowat op de huidige Kempenweg tegenover het Jodenkerkhof. Op de plek van 'De Kemmer' stond veel houtgewas en heette toen de Lauwerik. Dat stuk grond was van ons thuis. Tegen de Lauwerik lag de buitenmanege van de Oirschotse Rijvereniging.

Ik heb nu ongeveer alle bewoners van de Hei vernoemd, maar ééntje wil ik nog vermelden: Driek Welvaarts (woonde bij de ingang van het protestants kerkhof). Met zijn zonen smokkelde hij boter. Ik weet nog dat we bij ons in de Molenstraat achter het huis een afdak hadden. Aan een spijker hing er een oude boodschappentas. Daarin legde ons moeder 's avonds afgepast geld. 's Morgens was het geld verdwenen en lagen er grote kluiten boter in.

(Wordt vervolgd)

Theo van de Loo, juni 1998

5. Feestcultuur in Oirschot 1946-1994

Moederdag

Moederdag is in de jaren dertig in Nederland naar Amerikaans voorbeeld ingevoerd. De bewering dat de middenstand die dag heeft doorgedrukt kan waar zijn, zonder dat ze algemeen geldig is. Immers pogingen om Valentijnsdag ingang te doen vinden, zijn mislukt en ook vaderdag is lange tijd alleen voor de sigarenhandelaren een 'opstekertje' geweest.

Moederdag vervulde kennelijk een behoefte, waaraan de andere voorbeelden minder voldeden. Een mogelijke reden voor de succesvolle landelijke invoering in die tijd is de bedreigde positie van het moederschap door het streven van het neomalthusianisme om geboortebeperving ingang te doen vinden. Tevens was moederdag een goede mogelijkheid om de positieverbetering van vrouwen binnen het gezin tot uiting te brengen.

In de jaren '40 was in Oirschot alleen sprake van een katholieke viering van moederdag. Deze dag werd gevierd op 11 oktober, het feest van Maria Moederschap. Die dag was er een mis voor alle moeders uit de parochie, waarna een zegening en een toewijding aan Maria voor het Maria-altaar volgde.

De Boerinnenbond vierde haar eigen moederdag enkele dagen later. Na een Lof om 14 uur volgde een gezellig samenzijn met zang, declamatie, reidansen en toneel. De KAV vierde haar moederdag in mei (de maand ter ere van Maria, de Moeder Gods) met b.v. toneelspel en traktaties. Van een dergelijke viering door deze vereniging werd tot 1984 melding gedaan. Deze vieringen worden dan (door de inmiddels KVO geheten Boerinnenbond) 'Mei-viering' genoemd.

Na 1949 als overgangsjaar, waarin moederdag aangekondigd werd als feest van de Hemelse Moeder én de aardse, was vanaf 1950 sprake van viering van moederdag, los van de kerk. Kennelijk was dit nog een vrij onbekend feest, want de eerste jaren werd in redactionele artikelen moederdag aangeprezen als een dag om uiting te kunnen geven aan de dankbaarheid jegens moeder en haar taak in het gezin. De kinderen konden dit doen door van hun zakcenten een kleinigheidje te kopen of voor een bloemetje te zorgen.

Daarnaast werd er gewezen op het feit dat de viering van moederdag "ook een grote psychologische en opvoedkundige waarde [heeft], wanneer nobele gevoelens, die doorgaans niet of onvoldoende worden geuit, dan kans krijgen zich openlijk uit te spreken. Want Moeder is in onze gezinnen nog altijd het middelpunt waar het hele gezin om draait. Moeder bestiert de huishouding. Moeder beheert in vele gevallen de kas en dat alleen is in deze tijd al zo moeilijk. Zij regelt ieders aandeel in de werkzaamheden. Zij zorgt dat ieder zijn portie krijgt plus een persoonlijke noot hierbij. Alleen een moeder kan zich instellen op de behoeften en verlangens van haar man en kinderen (...)."

Ondanks diverse reclameadvertenties en aanprijzingen in artikelen met kwalificaties als "onbaatzuchtig, toewijding, liefde, zelfverloochening, zorg" van moeders als "de koningin van het gezin" stond niet iedereen te springen om moeder de eer te geven die haar toekomst begin jaren '50. Maar dit was de laatste keer dat hierover 'geklagd' werd en van nu af aan verschenen er alleen nog advertenties voor geschenken met betrekking tot moederdag.

Nadrukkelijke promotie in de krant vanaf de beginjaren '50 heeft er na circa tien jaar toe geleid dat de wereldlijke viering van moederdag ingang vond. De religieuze viering door vrouwenverenigingen verloor haar functie, zodat moederdag een seculier feest in de privéfeest werd.

Vaderdag

Was Moederdag al een dag die laat en moeizaam ingang vond in Oirschot, met Vaderdag was het nog erger gesteld. In 1955 heerste er in Oirschot zelfs nog verwarring over de datum. Men wist niet op welke dag Vaderdag gevierd moest worden en afgezien van deze constatering en van het feit dat de viering in heel wat gezinnen zelfs helemaal werd vergeten, werd er verder geen aandacht aan besteed. Waar Moederdag jaren achtereen gepromoot werd in redactionele artikelen, verscheen er echter geen enkele over Vaderdag.

Wel werd in 1956 het volgende ingezonden gedicht geplaatst:

"Aan Vader.

Laat de zon vandaag maar schijnen,

Steek gerust maar uit de vlag,
Laat nu luid uw stemme klinken,
Want wij vieren Vaderdag.

Kom nu maar met je cadeautje,
Geef met gulle hand m'n kind,
Ook je Pa heeft met je Maatje,
Jou ook evenzeer bemind.

Vraag vandaag ook God de Vader,
Nu, op deze Vaderdag:
Dat hij naast je lieve moeder Nog vele jaren leve mag!"

Driekske

Pas in 1957 verscheen in Streekbelangen de eerste advertentie met betrekking tot Vaderdag. Vaderdag kreeg in de plaatselijke pers nooit de aandacht en promotie zoals dat bij Moederdag het geval was. Een mogelijke oorzaak voor deze achterstand in appreciatie en acceptatie zou kunnen zijn dat Vaderdag niet zo eenvoudig geënt kon worden op een religieus voorbeeld, zoals dat bij Moederdag het geval was. Een andere reden kan zijn dat vader in het ouderwetse gezin vaak al de baas was. In veel gezinnen had vader alleen als boeman een taak en bemoeide zich verder weinig met het gezin. Voor zo'n vader was natuurlijk ook geen speciale dag nodig. Bovendien was vader door zijn rol van de 'verzorger buitenshuis' al 'de verzorgde in huis' en was een omkering van de rollen niet mogelijk. Sinds de man als gevolg van de emancipatiegolf in de jaren '60 en '70 een andere rol in het gezin werd toegewezen, kreeg ook het vieren van Vaderdag op de derde zondag in juni meer zin.

Uit: "Hoogtijdagen met en zonder lof Een onderzoek naar de openbare feestcultuur in Oirschot 1946 — 1994".

Hanneke van den Bogaart-Vugts. (Bronnen bij de auteur bekend)

6. Bons in de goei-kamer.

Zoals ik de vorige keer verteld heb was de goei-kamer geen kamer om dagelijks in te huizen, maar alleen bestemd voor bijzondere gevallen en zeer voornaam en deftig bezoek. Voor personen die thuis gene opgezandte hèrd,- gevuld met niks als een toffel, stoelen, een kachel en zeer luidruchtig kroost - gewend waren. Tot die personen behoorde ook de pastoor. Nee, nee, niet de Orskotse pastoor. Die kwam niet achter op 't Sonderen. Daar kon hij ook niks komen doen, omdat ons gezin voldeed aan de meeste normen van een goeikatholiek gezin uit de tijd van het Rijke Roomse leven: eenvoudig, degelijk, godvrezend ...en groot. En dat ammel vrijwillig. Daar hoefde gene pastoor voor te komen. Nee, deze pastoor was familie, en wel van ons moeders kant. Dat was in de tijd dat 'ne priester nog de trots van de familie was; waar je mee voor d'n dag kon komen. Dat het maar 'n neef was en pastoor in 'n ckirpke wat op gene enkele landkaart vermeld werd, deed niet ter zake. Al was het een achter-achterneef ergens in de binnenlanden van Afrika, als priester was ie lichelik familie. En enne keer per jaar kwam heerneef afgezakt naar 't Sonderen om ons met een bezoek te vereren.

Hoe ons moeder, in de tijd dat telefonie op 't Sonderen nog een onbekend verschijnsel was, op de hoogte gebracht werd van 't aanstaande hoog bezoek weet ik niet, maar ineens was daar de mededeling: "Mèrgen komt de pestoor!"

Dat was dan tevens het sein om het werkplan pastoorsbezoek in werking te stellen.

De goei-kamer, d'n hèrd en de goot kregen 'n extra onverwachte veeg-, schrob- en dweilbeurt en rontelum het huis werd her en der wat geruimd, geveegd en geharkt. Niet te nadrukkelijk natuurlijk. Het moest er nou ook weer niet dik bovenop liggen; 't moest lijken of het er bons alledaag zo netjes uitzag.

Op d'n dag zelf werd iemand van ons in alle vroegte naar d'n bakker gestuurd om pistolees en naar ....Sjef van Cassen. Denk eens in: wij kwamen zelden of nooit bij de slachter, in de eerste jaren vlak na de oorlog. Hoogstens op hoogtijdagen; en dan nog als de spekkuij, de schouw en de wekflissen tot op de bodem toe leeg waren en de leste spekswart in de soep verwerkt was. En nou moest iemand op 'ne doordeweekse dag naar tijm om worst en rookvlees. "En niet te zout"!!, want de pastoor had hoge bloeddruk. Wij, kinderen, meenden dat wel te zien aan de kleur van zijn gezicht. Later bleek dat wij toch 'n verkeerde conclusie getrokken hadden; dat het een familiekwaal was. Die kleur natuurlijk.

's Middags, tegen de tijd dat het bezoek verwacht werd, trok ons moeder een zuivere japon, schort en klompen aan en werd onze vader in een zuivere broek, bazeloen en keel (kiel) of vest gecommandeerd. Nee, nee, geen goei pak; dat zou al te opvallend zijn. Het was per slot van rekening swèrtes en wij waren eenvoudige boeremiensen. Verder kreeg onze vader nog wat gedragsregels opgelegd, betreffende zijn tafelmanieren, passend bij een pastoorsbezoek. En als laatste werd z'ne buil pruimtabak tijdelijk verbannen naar de schouwbank. De cognacfles werd op inhoud gecontroleerd en een doos goei dikke sigaren klaar gezet.

Ook wij, kinderen, kregen onze orders. Die kwamen er in het kort op neer dat we ons efkes mochten vertonen (.."en denk er um, nètjes!") bij aankomst van het hoog bezoek en voor de rest van de tijd moesten we ons niet meer laten zien of horen.

Zodoende stonden wij braaf en netjes aangetreden, (de ijverigsten onder ons nog blinkend en nadruipend van het wassen en kammen) als de zuutste kiendjes van 't Sonderen, als de pastoor op zijn damesfiets de plats op kwam gereden. Er kon er nog wel eentje tussen staan met bokkepoten, omdat ie het verschil niet wist tussen 'ne linkse en 'ne rechtse klomp, of eentje die 'n zwarte veeg over 't hoofd gezien had of 'n beginnende snotbel, maar 'n kniesoor die daar oplette. De pastoor in ieder geval niet. "Onze vader en ons moeder konden trots zijn op zo'n skon gezin", stuitte heerneef dan ook zonder aarzelen. Nadat onze kwaliteiten (over onze hoofden heen) uitgebreid besproken waren verdwenen de volwassenen in de goeikamer en ging de deur achter hen onherroepelijk dicht.

Natuurlijk bleven we wel in de buurt rondhangen. En natuurlijk gluurden we stiekem aan d'n onderkant door de raam de goei-kamer in, waar al gauw dikke slierten sigarenrook het vertrek begon te vullen.

Later zagen we ons moeder in d'n herd, die tijdelijk als eetkamer fungeerde, bezig met het ophalen van de toffel. Speciaal voor die gelegenheid was een damasten kleed, het goei servies en allerhande lekker eten (met 't rookvlees en niet te zout) uit de kast gehaald. En tenslotte zagen we al dat lekkere eten in de verkeerde monden verdwijnen. Waarschijnlijk was het niet eens aan de pastoor besteed; werd hij door zijn parochianen doodgegooid met lekker eten en had hij liever "ne batram mi spèk of suiker" gehad, waar wij 't meestal mee moesten doen.

Na de koffie verdwenen ze gedrieën, weer naar de goei-kamer, om nog wat na te buurten, te borrelen en te roken en ontfermden wij ons ogenblikkelijk over de restanten van de koffietafel.

Later op d'n dag als de pastoor al lang weer op weg was naar zijn parochie, ons moeder en onze vader d'r werkkleren weer aanhadden en wij weer toegelaten werden tot de goei-kamer hing daar altijd nog de herinnering aan de pastoor in de vorm van sigarenrook en de reuk van goeie cognac.

Houdoe

Door vant Sonderen

7. Eigen - aardigheid

Stien Blankers was een bekende Oirschotse mutsenmaakster, die woonde tegenover wat nu Oude Bestseweg 5 is. Stien werd ouder en zó ziek, dat de dokter adviseerde om de pastoor de laatste sacramenten te laten toedienen. Vroeger was het gebruikelijk de stervende een brandende kaars in de handen geven om voor de ziel de weg naar boven te verlichten.

Stien stelde dit heengaan zo lang uit, dat een bezorgd familielid opmerkte: "Tante Stien, schiet een beetje op anders brande dalik oe hand nog". Toen Stien dit beantwoordde met een diepe zucht, dacht iedereen dat dit haar laatste was geweest. De pastoor verzocht de aanwezigen om samen een Onze Vader en Weesgegroet te bidden voor de zielerust van

de overledene. Tot ieders verbazing bad Stien echter mee.

Uit: het archief van Hand en Span, Peter Vogels.